

bronzkori gödör is. Szintén bronzkori anyagot tartalmaz egy földbe mélyített ház is. A bronzkori objektumokból máris előkerült néhány igen szép csonteszköz, illetve egy érdekes kialakítású orsógomb, amelyet azonban valószínűleg nem használati célból készítettek. A kerámiaanyag eddig meglehetősen szegényes, és a koszideri időszakra jellemző képet mutat. A történeti térképek tanúsága szerint mindkét település a siklósi Várhegy déli oldala mentén D-i irányba folyó, ma már nem látható patak mentén alakult ki. A középkori falu lakói a felső ártér ÉNy–DK-i irányú hosszanti kiemelkedésére települtek, ellenben a Lengyel kultúra közösségével, akik a mélyebben fekvő részeken is laktak.

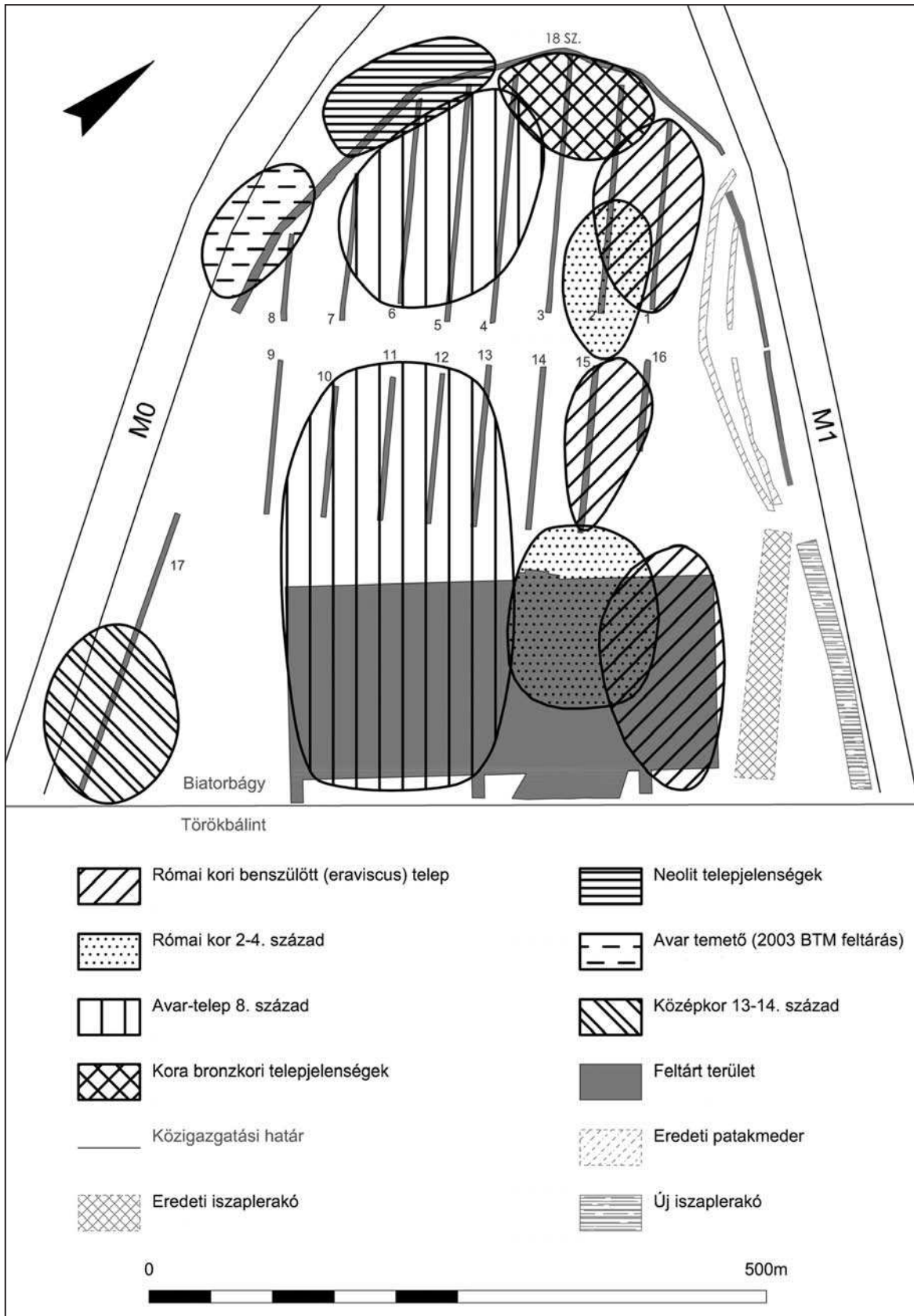
56. Biatorbágy–Kukorica-dűlő (Pest megye, Tópark Irodapark építését megelőző régészeti kutatások)

Miklósi Szőke Mihály

Feltárt jelenségek és koruk: újkőkor (Kottafejes és Zseliz csoport), rézkor, kora bronzkor (Makó kultúra), római kori kelta (1. sz.), római, késő avar és középkor (13–14. sz.), telep

Biatorbágy Törökbálinttal határos részén, az egykori Torbágy területén, az M1-es autópálya és az M0-ás autótút találkozásánál, a Hosszúréti-patak mellett két, összesen 26 hektáros telken történt kutatás. A kutatott rész egyfelől a Hosszúréti-patak jobb oldalán, évtizedekig szántóföldi művelésű lankán, másfelől az idők folyamán többször áthelyezett, valamint természetesen is változó medrű patak partján található. A korábban, a régészeti topográfiai terepbejárások, valamint feltárások alapján több lelőhelyként nyilvántartott területről kiderült, hogy egyetlen, összefüggő, több régészeti korszakot magába foglaló nagyméretű lelőhely, amely a teljes területet lefedi, ezért megtörtént a különböző kis lelőhelyeknek egyetlen lelőhellyé való összevonása. A kutatás két telket érintett: a 7702/32 hrsz-ún kutatóárkokkal próbafeltárást, a 7702/31 hrsz-ún pedig megelőző feltárást végeztünk. A feltárások három szakaszban történtek, 2007. július 25. és november 29. valamint 2008. január 2. és március 30, továbbá május 5. és november 8. közötti időszakokban. Összesen 65.765 m² felületet kutattunk és 1221 objektumot bontottunk ki. Hét régészeti korszak jelenségei kerültek napvilágra: neolitikum, rézkor, bronzkor, római kori kelta, római kor, avar kor, középkor.

A lelőhelyen feltárt újkőkori településrészlet objektumai kisebb részben a középső neolitikum időszakából (Dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája) származik, nagyobb része – a karakteres kerámia leletanyag alapján – a klasszikus DVK-fázison túlmutató, úgynevezett Kottafejes, illetve Zseliz idősakra keltezhető. A rézkor időszakára kevés, mintegy tíz objektum tehető, amelyek az ásatási terület szélén helyezkedtek el, így elképzelhető, hogy egy rézkori telep szélét érintette az ásatás. Intenzívebb fedettséggel számolhatunk a bronzkor időszakában. A Makó kultúrához tartozó, szórt szerkezetű településrészlet számos objektuma, gödre került feltárással a lelőhelyen, valamint a középső bronzkor jelenléte a lelőhelyen több helyütt megfogható volt. Ezen kívül néhány – valószínűleg importként értelmezhető –, a Nagyrév és a Kisapostag kultúrákhoz köthető kerámiatöredék is előkerült. Jelentős bennszülött kelta, eraviscus település objektumai kerültek elő, amelyek több száz méter hosszan terülnek el, összefüggő késő kelta telepet alkotva a Hosszúréti-patakat kísérő lankán. Ennek a vélhetőleg a Kr. u. 1. században létrejött római kori kelta telepnek egy részét sikerült feltárni: lekerekített sarkú téglalap alakú földbemenyített házakat, kemencéket, tárolóvermeket. A leletanyagból kiemelkedik egy pecsételt kerámiából álló sorozatos motívumkincsével, mennyiségével. A terület római korának egyik legjelentősebb emléke egy villagazdaság. A kőépületeket részben a kora római bennszülött telep felhagyott házaira, területére építették. A római kori épületeket jelentősen szétdúlták, köveit kitermelték, és a szántással erősen bolygatták. Az épületben előzetesen legalább három fő építési periódust lehet elkülöníteni, vélhetőleg a feldolgozási munkálatok során esetleges alperiódusok is azonosíthatóak lesznek. Az épület első periódusa a markomann háborúk előttre tehető, második periódusának vége pedig a 3. század közepére. A harmadik építési periódus a késő római időszakra keltezhető. A villa 2–3. századi főépületének hét helyisége azonosítható, korabeli átépítésekkel, áthelyezett falakkal, agyagpadlókkal. Egy helyisége padlófűtéssel, egy másik falfűtéssel volt ellátva, fűtőkamrája az épület hátsó falához csatlakozott. Leégett tetőomladékának paticsmaradványai alapján a tető lejtése itáliai mintára 14–15°-os volt. Egy oszloptöredék alapján bejárat portikus feltelezhető. Gazdasági épületeinek több helyisége azonosítható. A vélhetően 260-ban bekövetkezett pusztulás, felégetés pontos ideje két, a villa-gazdaság területén talált, ezüstérmékből álló, el-

A Biatorbágy–Kukorica-dűlőben feltárt régészeti korok súlypontjai (az ásátásvezető terve alapján készítette: Zoltán Sándor Péter)

rejtésük óta érintetlen éremkincslelet segítségével határozható meg. Az első lelet 247 darab, a második pedig 552 darab ezüstérmét, úgynevezett antoninianust tartalmazott. Az elsődleges vizsgálatok alapján a leletek érmei III. Gordianus-sal (238–244) indulnak, majd számos császár, például Traianus Decius, Valerianus és mások pénzei után záróveretei Gallienus (253–268) érmei. A vizsgált terület egészét jellemzi, hogy a világgazdasághoz tartozó kerítőfalak, és a kerítőfalakhoz tartozó árokrendszerek hálózák be. A falak rendszere egymást derékszögben metsző, közel négyzetes háló, amely a római kori területkitűzés maradványa. A beruházás területén folytatott feltárások során több hektár nagyságú avar telep bontakozott ki, csoportokba rendezett házakkal, kemencékkel, tárolóvermekkel és a közöttük húzódnó árokrendszerrel. A telep fő korszaka a kerámia leletanyaga alapján a 8–9. századra, az ún. későavar periódusra keltezhető, ez a korszakolás a leletanyag feldolgozás során természetesen még finomodhat. Az avarok látszólag a még látszó és használható római területkitűzés-rendszerébe települtek be. A középkort néhány 13–14. századi kerámiát tartalmazó objektum képviseli.

Összefoglalóan elmondható: Biatorbágy területe a középső neolitikum, a bronzkor, a késő kelta időszak, a négy évszázadot átölelő római császárkor és az azt követő népvándorláskor, valamint középkor folyamán egyaránt intenzíven lakott volt. Fontossága miatt külön ki kell emelni, hogy a fent említett hét különálló régészeti korszak mindegyike telepként jelentkezik, közülük három, a kelta, a római kori és az avar rendkívül intenzív formában.

A 7702/31 hrsz-ú telken a feltárás lezártnak tekinthető, a nagyobb, 7702/32 hrsz-ú telek a kutatóárok eredményei alapján feltárássra vár.

Elkészült a leletanyag restaurálása, leltározása folyamatban van, valamint megkezdődött a publikáció előkészítése. Az anyag a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül.

Ásatásvezető: Miklósi Szőke Mihály; munkatársak: Berecz Barbara, Dobozi Ágnes, Herbály Róbert, Horváth Tünde, Kiss Csaba Kálmán, Kriveczky Béla és Zandler Krisztián régész; Alács Márton, Boromisza János, Erdős Kitti, Gulyás-Kis Csaba, Hajdú Károly, Kazsóki Ágnes, Kovács Attila, Magyar Zsolt, Melis Eszter, Nagy Gábor, Novák Béla, Pásztor István, Purczl Bernadett, Sárosi Gábor, Szabó Nóra, Tarbay Gábor, Telekes Katalin, Tóth Bernadett, Udvardi László, Vámos Balázs, Verebics Petra, Veress Marcell és Vigh Anita régésztechnikus.

57. Szentendre–Dózsa György út 9–11. (Pest megye, Szentendre 22. számú HÉV állomás)

Kisjuhász Viktória és Herbály Róbert

Feltárt jelenségek és koruk: római (2–3. sz.) telep és temető

A beruházás területe a Magyarország Régészeti Topográfiája 7. kötetéből (Pest megye régészeti topográfiája 1: A budai és szentendrei járás. Bp. 1986) is ismert, 28/22. számú, Szentendre–HÉV-végállomás elnevezésű régészeti lelőhelyen belül helyezkedik el. Ez a terület a Szentendrei-Duna Ny-i partjának ártere felett fekszik, melyet a HÉV-végállomás, a Dózsa György út és a Pannónia u. határol. Őskori, középkori település- és temetkezésnyomokat (Lengyel kultúra – sírok, telep; Makó kultúra – telep; Urnamezős kultúra – telep és temető; kelta település, stb.) valamint római urnasírt említ innen a Topográfia. A terület beépítettsége miatt a lelőhely teljes kiterjedése még csak hozzávetőlegesen sem becsülhető meg.

2008. április 28. és május 15. között elvégeztük a Szentendre, Dózsa György út 9–11. régészeti lelőhelyen, a 381, 382 hrsz-ú ingatlanokon a próbafeltárást. Ennek során a sárga altalajba ívelten mélyülő, homogén sötétbarnás betöltésű jelenséget – egy természetes vízfolyás nyoma –

Szentendre–Dózsa György út 9–11, 33/20. sír